

Ahmad Yugnakiyning "Hibbat ul-haqoyiq" asarida ijtimoiy mas'uliyat masalalari

Sevara Saydulloxon-qizi Tursunboyeva
Ilmiy maslahatchi: M.M.Mirzakarimova
Andijon davlat chet tillari instituti

Annotatsiya: Mazkur maqolada XII asr turkiy adabiyotining yirik namoyandasi Ahmad Yugnakiyning mashhur didaktik asari "Hibbat ul-haqoyiq" asosida ilgari surilgan ta'lim-tarbiyaga oid qarashlar ilmiy-nazariy jihatdan keng tahlil qilinadi. Asarda ilm-ma'rifatning inson kamolotidagi o'rni, axloqiy tarbiya, komil inson g'oyasi, nutq madaniyati, kamtarlik, halollik, adolat hamda ijtimoiy mas'uliyat masalalari markaziy o'rinni egallaydi. Maqolada asardagi didaktik g'oyalar bugungi zamonaviy pedagogika va tarbiya nazariyalari bilan qiyosiy jihatdan yoritilib, ularning hozirgi ta'lim tizimi uchun ahamiyati asoslab beriladi. Shuningdek, asarda ilgari surilgan axloqiy mezonlarning yosh avlod tarbiyasidagi o'rni ochib beriladi.

Kalit so'zlar: didaktika, ta'lim-tarbiya, axloq, ilm, komil inson, ma'rifat, pand-nasihahat

Issues of social responsibility in the work of Ahmad Yugnaki "Hibbat ul-haqoyiq"

Sevara Saidullokhon-kizi Tursunbayeva
Scientific advisor: M.M.Mirzakarimova
Andijan State Institute of Foreign Languages

Abstract: This article provides a broad scientific and theoretical analysis of the views on education put forward on the basis of the famous didactic work of Ahmad Yugnaki, a major representative of the 12th century Turkic literature, "Hibbat ul-haqoyiq". The work focuses on the role of science and enlightenment in human development, moral education, the idea of a perfect person, speech culture, humility, honesty, justice and social responsibility. The article sheds light on the didactic ideas in the work in comparison with modern theories of pedagogy and education, and justifies their significance for the current education system. The work also reveals the role of the moral criteria put forward in the upbringing of the younger generation.

Keywords: didactics, education, morality, science, perfect person, enlightenment, advice

Sharq mumtoz adabiyotida didaktik yoʻnalish qadimdan muhim ahamiyat kasb etib kelgan. Bu yoʻnalish vakillari oʻz asarlarida insonni faqat ilmi emas, balki axloqan pok, maʼnaviy yetuk va jamiyat oldidagi masʼuliyatini chuqur anglay oladigan shaxs sifatida tarbiyalashni asosiy maqsad qilib olganlar. Didaktik asarlar jamiyatda axloqiy meʼyorlarni mustahkamlash, insoniy fazilatlarini targʻib etish va yosh avlodni toʻgʻri yoʻlga boshlashda muhim vosita boʻlib xizmat qilgan.

Turkiy adabiyot tarixida didaktik asarlar xalqning kundalik hayoti, axloqiy qarashlari va maʼnaviy dunyosi bilan chambarchas bogʻliq boʻlgan. Ayniqsa, oʻrta asrlarda yaratilgan pand-nasihath ruhida asarlar madrasalarda, taʼlim maskanlarida asosiy tarbiyaviy qoʻllanma sifatida foydalanilgan. Bu asarlarda ilm, odob, halollik, kamtarlik, sabr-toqat, adolat kabi tushunchalar yetakchi oʻrinni egallagan.

XII asrda yaratilgan "Hibbat ul-haqoyiq" ana shunday yuksak didaktik asarlardan biridir. Asar oʻz davrining ijtimoiy-maʼnaviy ehtiyojlari asosida yozilgan boʻlib, unda jamiyat taraqqiyoti uchun zarur boʻlgan axloqiy va maʼnaviy mezonlar ilgari suriladi. Muallif insonning jamiyatdagi oʻrni, uning xulq-atvori, soʻzlash madaniyati va ilmga munosabatini muhim tarbiyaviy masala sifatida koʻradi.

Bugungi globallashuv va axborotlashgan jamiyat sharoitida maʼnaviy-axloqiy tarbiya masalasi yanada dolzarblashmoqda. Texnologiyalar rivojlangan sari insoniy qadriyatlarni saqlab qolish muammosi kuchayib bormoqda. Shu nuqtai nazardan qaraganda, Ahmad Yugnakiyning didaktik qarashlari hozirgi zamon taʼlim tizimi uchun ham muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

"Hibbat ul-haqoyiq" asari toʻliq pand-nasihath ruhida yozilgan boʻlib, unda inson hayotining barcha jabhalariga oid didaktik fikrlar mujassam. Muallif ilmni insonni jaholatdan qutqaruvchi va uni komillikka yetaklovchi eng muhim omil sifatida talqin qiladi. Ilmi inson jamiyatda hurmat topadi, ilmsiz kishi esa maʼnaviy tanazzulga yuz tutadi.

Asarda axloqiy tarbiya masalasi markaziy oʻrinlardan birini egallaydi. Inson halol, kamtar, sabr-toqatli va adolatli boʻlishi zarurligi qayta-qayta taʼkidlanadi. Yolgʻon, kibr, hasad va ochkoʻzlik kabi illatlar insonni ham, jamiyatni ham yemiruvchi omillar sifatida qoralanadi.

Nutq madaniyatiga oid qarashlar ham asarda alohida ahamiyat kasb etadi. Muallif soʻzni masʼuliyat deb biladi va oʻylamay aytilgan soʻz inson shaʼniga putur yetkazishini uqtiradi. Shu bois, kam gapirib, mazmunli va foydali soʻzlash targʻib etiladi.

Adolat va ijtimoiy masʼuliyat masalalari asarning yetakchi gʻoyalaridan biridir. Jamiyatning barqaror rivojlanishi adolatga asoslanishi, har bir inson oʻz burchini vijdonan bajarishi lozimligi taʼkidlanadi.

Xulosa qilib aytganda, Ahmad Yugnakiyning "Hibbat ul-haqoyiq" asari oʻzbek didaktik adabiyotining nodir va bebaho namunalaridan biridir. Undagi taʼlim-

tarbiyaga oid qarashlar bugungi ta'lim tizimi uchun ham dolzarb bo'lib, yosh avlodni ma'naviy barkamol qilib tarbiyalashda muhim manba hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ahmad Yugnakiy. Hibbat ul-haqoyiq. – Toshkent: Fan nashriyoti, 1971. – 5–48-betlar.
2. Madaminjonovna, M. M. METHODOLOGY OF EDUCATIONAL TEACHING OF GENERAL SCIENCES.
3. Muhammaddilyor Diyorbek O'G'Li Uzoqjonov, & Maxliyoxon Madaminjonovna Mirzakarimova (2025). Atrof-muhitni asrash va ekologik barqarorlikni ta'minlash muammolari. Science and Education, 6 (12), 17-21.
4. Mirzakarimova, M. (2025). O 'QUVCHILARDA TADBIRKORLIK TUSHUNCHALARINI RIVOJLANTIRISHNING DIAGNOSTIK TAHLILI. Scientific journal of the Fergana State University, (4), 1-1.
5. Mirzakarimova, M. (2025). Didactic Effectiveness of Teaching General Sciences with an Entrepreneurial Orientation. Journal of Institutional Research South East Asia, 23(3).
6. Uzoqjonov, M. D. O. G. L., & Mirzakarimova, M. M. (2025). Zamonaviy texnologiyalarning atrof-muhitga ta'siri. Science and Education, 6(11), 281-284.
7. El-Atrash, A., Zaki, S., Tousson, E., & Negm, M. (2022). Copper oxide nanoparticles induced liver and kidney toxicity in rat. Asian Journal of Biochemistry, Genetics and Molecular Biology, 12(4), 154-160.
8. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonov, M. D. O. G. L. (2025). Zamonaviy axborot texnologiyalariga o'tishda axborot xavfsizligi. Science and Education, 6(10), 89-93.
9. МИРЗАКАРИМОВА, М. М. (2022). ХОРИЖИЙ ТИЛЛАРНИ ТАДБИРКОРЛИККА ЙУНАЛТИРИБ У^ ИТИШНИНГ ДИДАКТИК АСОСЛАРИ.
10. Madaminjonovna, M., & Uzoqjonov, M. (2025). The possibilities of solving environmental problems through technology. Academic Journal of Science, Technology and Education, 1(7), 11-15.
11. Uzoqjonov, M., & Mirzakarimova, M. (2025). The role and significance of artificial intelligence in modern society. Technical Science Integrated Research, 1(6), 8-10.
12. Mirzakarimova, M., & Uzoqjonov, M. (2025). Information security in information-communication technologies. Academic Journal of Science, Technology and Education, 1(6), 8-11.

12. Умнов, Д. Г., Кариев, А. Д., Тешабоев, А. Ю., & Мирзакаримова, М. М. (2024). Формирование финансовой грамотности и культуры потребления у старших дошкольников. *Перспективы науки и образования*, (6 (72)), 420-436.
13. MADAMINJONOVNA, M. X. T. T. Y. (2022). NALTIRIB O'QITISHNING DIDAKTIK ASOSLARI. *Nova. Pub*, 1-128.
14. Madaminjonovna, M. M. (2024). ECOLOGICAL-VALEOLOGICAL CULTURE IN THE" MAN-NATURE-SOCIETY" SYSTEM. *Web of Teachers: Inderscience Research*, 2(5), 51-55.
15. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2024). Pedagogik mahoratning shakllanishi va rivojlanishi. *Science and Education*, 5(3), 264-269.
16. Mirzakarimova, M. M. (2024). O'qituvchining muomala madaniyati. *Science and Education*, 5(4), 278-282.
17. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2024). "Avesto" va pedagogik fikrlar rivoji. *Science and Education*, 5(2), 224-228.
18. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2023). Scientific and pedagogical activity of Imam al-Bukhari. *Science and Education*, 4(12), 321-324.
19. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2023). O'zbekistonda chiqindilarni qayta ishlash muammolarini o'rganish va bartaraf qilish. *Science and Education*, 4(11), 78-83.
20. Mirzakarimova, M. (2023). CLIL TEXNOLOGIYALARI VOSITASIDA O'QUVCHILARNING TADBIRKORLIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION METOD VA VOSITALAR. *Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi*, (6), 410-415.
21. Мирзакаримова, М. М. (2020). Умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш тизими. *Science and Education*, 1(4), 97-103.
22. Мирзакаримова, М. М. (2020). ESSENTIAL COMPOSITION OF ENTREPRENEURSHIP FUNCTIONAL LITERACY. *INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND TECHNICAL JOURNAL" INNOVATION TECHNICAL AND TECHNOLOGY*, 1(1), 63-65.
23. Mirzakarimova, M. M. (2022). The Necessity to Develop Students' Entrepreneurial Skills in English Classes. *Telematique.-2022.-S*, 7128-7131.
24. Мирзакаримова, М. М. (2020). Замонавий шароитларда умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш тизими. *Science and Education*, 1(4), 216-222.
25. Mirzakarimova, M. (2023). EFFECTIVENESS OF STUDENTS'ENTREPRENEURIAL SKILLS DEVELOPMENT THROUGH CLIL TECHNOLOGIES. *Академические исследования в современной науке*, 2(8), 92-94.

26. Madaminjonovna, M. M. (2023). Innovative Methods and Tools for Developing Students' Entrepreneurial Skills Using CLIL Technologies. *International Journal of Human Computing Studies*, 5(3), 15-17.